

KUTSESTANDARD

Ämmaemand, tase 7

Kutsestandard on dokument, milles kirjeldatakse tööd ning töö edukaks tegemiseks vajalike oskuste, teadmiste ja hoiakute kogumit ehk kompetentsusnõudeid. Kutsestandardeid kasutatakse õppekavade koostamiseks ja kutse andmiseks.

Kutsenimetuse	Eesti kvalifikatsiooniraamistiku (EKR) tase
Ämmaemand, tase 7	7

A-osa KUTSEKIRJELDUS

A.1 Töö kirjeldus

Ämmaemand on tippspetsialist, kes juhendab, jälgib, nõustab ja toetab naist ja peret raseduse, sünnituse ajal, sünnitusjärgsel perioodil, üleminekul lapsevanemaks saamisel ning reproduktiiv- ja seksuaaltervise küsimuste ja günekoloogiliste probleemide lahendamisel elukaare erinevatel etappidel. Ta osaleb tervisedenduses, pereplaneerimises, antenataalses hoolduses, sünnitusel ning sünnitusjärgsel naise, pere, vastsündinu, imiku järjepideval hooldusel üksikisiku, perekonna ja ühiskonna tasandil. Ämmaemand nõustab naist ja peret vaimse tervise teemadel koostöös teiste spetsialistidega.

Ämmaemandad austavad naiste, perede ja laste inimõigusi ning nende prioriteet on tagada, et hooldus keskenduks võimalusel kliendi vajadustele, vaadetele, eelistustele ja otsustele. Ämmaemand osutab ämmaemandusabi koostöös siht- ja sidusrühmadega.

Ämmaemand töötab esmatasandil, ambulatoorset ja/või statsionaarset tervishoiuteenust osutavas - ja/või kutsealast arengut edendavas asutuses või eraettevõttes.

Ämmaemanda töö on vastutusrikas, vaimselt ja emotsionaalselt pingeline. Ta puutub kokku füüsiliste, keemiliste ja bioloogiliste ohuteguritega (infektsioonid, ohtlikud ained, kehavedelikud jm). Tööajakava võib sisaldada töötamist nädalavahetustel, öösiti ja/või pühade ajal.

Ämmaemand kasutab oma töös käelisi oskuseid ja meditsiiniseadmeid ja -tehnikat, abi- ja kaitsevahendeid ning infotehnoloogilisi vahendeid.

Ämmaemanda kutse eeldab kriitilist mõtlemist, oskust luua positiivset eeskujut, vastutus-, otsustus-, empaatia-, kohanemis-, algatus/eestvedamis- ja koostöövõimet, suhtlemisvalmidust ning oskust töötada meeskonnas.

Ämmaemand osaleb kutsealastel täiendkoolitustel võttes vastutuse oma pideva professionaalse arengu eest, olles eeskujuks õppimiskultuuri edendamisel ja panustades teadlikult kolleegide arengusse ja haridusse.

Ämmaemanda kutsealal on kaks kutset:

- Ämmaemand, tase 6;
- Ämmaemand, tase 7.

Käesolevas standardis kirjeldatakse 7. taseme ämmaemanda töökompetentse.

A.2 Tööosad

A.2.1 Tervisekasvatus, pereplaneerimine ja antenataalne hooldus

A.2.2 Ämmaemandus sünnituse korral

A.2.3 Naise, vastsündinu, imiku ja pere järjepidev hooldus

A.3 Kutsealane ettevalmistus
Ämmaemandal on erialane rakenduskõrgharidus ja töökogemus ning ta omab täiendavat väljaõpet erialases valdkonnas.
A.4 Enamlevinud ametinimetused
Ämmaemand
A.5 Reguleerimisalad kutsealal tegutsemiseks
Vastavalt tervishoiuteenuste korraldamise seadusele peab ämmaemand olema kantud Terviseameti tervishoiutöötajate registrisse.
A.6 Tulevikuoskused
Teave oskuste ja trendide kohta, mille tähtsus valdkonnas kasvab. Muutuva ühiskonna ja tehnoloogia tingimustes on oluline ämmemanda käeliste baasoskuste säilitamine. Ämmaemand peab oskama kohanduda erinevate kultuuride, religioonide, seksuaalvähemuste ja peremudelitega. Inimesed muutuvad tervise teadlikumaks ja suurenevad nende ootused teenuse kvaliteedile ja kättesaadavusele, seetõttu peab ämmaemand olema teadlik ja kasutama muutuvast töökeskkonnast, õigusruumist ja patsiendihutusest tulenevaid töövõtteid. Ämmaemandusabi osutamiseks on oluline interdistsiplinaarse meeskonnatöö jätkuv arendamine, töö ümber struktureerimine ja paindlikud töötingimused. Seoses töö iseloomu muutumisega on märgata tulevikus töömahu olulist kasvu, mistõttu tuleb rohkem tähelepanu pöörata töötaja enda vaimsele ja füüsilisele tervisele.

B-osa KOMPETENTUSNÕUDED

B.1 Kutse struktuur
Kutse taotlemisel tuleb tõendada kõik kohustuslikud kompetentsid B.3.1.-B.3.3., kutset läbiv kompetents B.3.4. ja üldoskused B.2.
Kvalifikatsiooninõuded haridusele ja töökogemusele
Kutse taotlemisel: 1. ämmaemanda rakenduskõrgharidus või ämmaemanda kutseharidus ja õe rakenduskõrgharidus ja/või magistrikraad; 2. töötamine ämmaemandana ja/või ämmaemandusjuhina ja/või ämmaemandusõppejõuna, viies läbi praktikume ning simulatsioone viimase kolme aasta jooksul; 3. erialase täienduskoolituse läbimine 11,5 EAP ulatuses viimase 5 aasta jooksul; 4. üliõpilaste juhendamine. Kutse taastõendamisel: 1. kehtiv ämmaemanda kutse, tase 7; 2. vähemalt kolm aastat töökogemust ämmaemandana ja/või ämmaemandusjuhina ja/või ämmaemandusõppejõuna vähemalt 0,5 koormusega viimase viie aasta jooksul; 3. järjepidevat professionaalset arengut toetavates tegevustes osalemine ja/või eestvedamine (koolitused, publikatsioonid, õppe-/juhendmaterjalid, projektitegevus) 11,5 EAP ulatuses viimase viie aasta jooksul; 4. kolleegide ja/või üliõpilaste juhendamine. Kutse andmise korraldus on reguleeritud ämmaemanda kutsete kutse andmise korras.

B.2 Ämmaemand, tase 7 üldoskused
Õppimisoskused 1. Säilitab ja arendab oma kutsealaseid teadmisi ja oskusi ning jagab neid kolleegidega. Enesejuhtimisoskused 2. Lähtub oma ametialases tegevuses eetikakoodeksist (vt, Lisa 1 „Ämmaemanda eetikakoodeks“).

3. Järgib tööd tehes asjakohaseid õigusakte, juhiseid, nõudeid, eeskirju, standardeid, tõenduspõhiseid allikaid jmt.
4. Juhib meeskonna tööd, juhindub multidistsiplinaarse meeskonna töö põhimõtetest ja jagab oma teadmisi kolleegidega.
5. Järgib oma töös ohutusnõudeid ja rakendab universaalseid turvalisuse tagamise ettevaatusabinõusid, lähtudes õigusaktidest.
6. Käitub energiat ja ressursse säästvalt ning jäätmeid vähendavalt (nt sorteerib prügi, minimeerib printimist, vee ja elektrivalguse kasutust jne).

Lävimisoskused

7. Väljendab ennast selgelt ja arusaadavalt ning kuulab aktiivselt.
8. Oskab rakendada enesekehtestamise strateegiaid.
9. Oskab vastu võtta ja analüüsida konstruktiivset kriitikat ning anda lahendust pakkuvat tagasisidet.
10. Lahendab konflikte konstruktiivselt, rakendades konflikti lahendamise põhimõtteid.
11. Kasutab arvutit tasemel „Iseseisev kasutaja“ (Lisa 2 „Digipädevuste enesehindamise skaala“).
12. Kasutab oma töös riigikeelt tasemel B2 ja ühte võõrkeelt suhtlustasandil (vt Lisa 3 „Keelte oskustasemete kirjeldused“)

B.3 Kompetentsid

KOHUSTUSLIKUD KOMPETENTSID

B.3.1 Tervisekasvatus, pereplaneerimine ja antenataalne hooldus	EKR tase 7
Tegevusnäitajad 1. Viib läbi seksuaalkasvatuslikke, reproduktiivtervise ning pereplaneerimisega seotud ennetustegevusi arvestades kliendi sugu ja seksuaalset orientatsiooni. Osaleb tervisekasvatuses koostöös teiste huvigruppidega ja/või haridusasutustega. 2. Oskab märgata viljakusega ja viljatusega seotud tervisehäireid ja koostöös erialaspetsialistidega viib läbi nõustamist. Omab väljaõpet viljakust mõjutavate tegurite ja erinevate viljatusravi meetodite osas. 3. Tuvastab reproduktiivtervise seotud vaimse tervise seisundi muutused ja toimetuleku probleemid, korraldab juhtumi lahendamise koostöös teiste spetsialistidega. 4. Nõustab ja kirjutab välja teaduspõhiselt tunnustatud rasestumisvastaseid vahendeid arvestades patsiendi eelistusi, tervisehäireid, rahvusvahelisi ja/või riiklikke juhendeid ja õigusakte. 5. Diagnoosib naistehaigusi ja sugulisel teel levivaid haigusi ja ravib oma pädevuste piires. 6. Tuvastab raseduse, määrab raseduse suuruse ja oletava sünnituse tähtaja s.h. teeb rasedusaegset ultraheliuuringut. 7. Jälgib rasedust ja nõustab riskirasedat lähtudes vastavatest riiklikest juhenditest ja õigusaktidest ning arvestab naise ja pere eelistustega. 8. Selgitab kliendile sünnieelse diagnostika sisu ning rasedusaegseid analüüse ja uuringuid, interpreteerib ja selgitab rasedale uuringute tulemusi. 9. Selgitab rasedusaegseid muutusi organismis ja õpetab rasedusvaevusi leevendavaid võtteid ning nõustab, milliste sümptomite korral on vaja pöörduda erakorraliselt, korraldab erakorralist abi vajava raseda teekonda. 10. Teostab rasedusaegse kardiokograafia ja interpreteerib tulemusi, selgitab tulemusi rasedale ja perele. 11. Nõustab rasedat ja peret sünnitusplaani koostamisel ning sünnituskoha valikul s.h. teostab kodusünnituse riskihindamist; koostöös teiste spetsialistidega nõustab riskirasedat sünnitusplaani osas. 12. Tuvastab raseduse katkemise ja suunab diagnoosi täpsustamiseks naistearsti juurde. Valib koos kliendiga sobivaima raseduse katkestamise meetodi ja viib läbi raseduse katkestamise järgset jätkuhooldust. 13. Nõustab klienti raseduse katkemise või katkestamise põhjustest, võimalustest, riskidest ja selgitab, milliste sümptomite korral on vaja pöörduda erakorraliselt.	
B.3.2 Ämmaemandus sünnituse korral	EKR tase 7
Tegevusnäitajad 1. Hindab ja analüüsib sünnituse protsessi ning riske sünnitusel. Teeb vaginaalse läbivaatuse ja hindab leidu Bishop'i skaala alusel määrates loote asetuse, lootekestade seisundi ja loote eesasetseva osa. Määrab loote/loodete asendid ja pea laskumise erinevate meetoditega (nt. kasutab Leopoldi võtteid, ultraheli). Soovitab sünnitajale sobivaid sünnitusasendeid. Kasutab tõenduspõhiseid alternatiivseid sünnituse kulgu edendavaid meetodeid.	

2. Ennetab sünnitusprotsessis mitte põhjendatud sekkumisi (nt. amniotoomia, suletud epiglottisega pressimine, pilustuslõike jm.)
3. Hindab ja analüüsib loote/loodete seisundit erinevate jälgimise meetoditega (nt KTG, Pinardi stetoskoop, STAN), paigaldab skalpelektroodi.
4. Teostab näidustuste korral amniotoomia, interpreteerib tulemusi ja hindab loote seisundit.
5. Selgitab sünnitajale sünnitusvalu füsioloogiat ja erinevaid valutustamisvõimalusi, rakendab tõendus põhiseid alternatiivseid, mittefarmakoloogilisi ja farmakoloogilisi valutustamise meetodeid oma pädevuse piires. Assisteerib arsti regionaalsete anesteesiatega tegemisel. Kasutab tõendus põhiseid alternatiivseid valutustamise meetodeid.
6. Valmistab sünnitaja ette sünnitusabi operatsioonideks erakorralistes olukordades sh teostab näidustuste korral lokaalanesteesia pilustuslõike.
7. Võtab vastu vaginaalset sünnitust sh vette sünnitust, assisteerib arsti instrumentaalsel sünnitusel. Osutab abi sünnitusabi erakorralistes olukordades (nt õlgade düstokia, tuharseis, mitmikud jm). Omab teadmisi sünnitusest loote antenataalse huku korral.
8. Teostab esmase nahakontakti. Hindab vastsündinu seisundit Apgari skaalal. Lähtudes vastsündinu gestatsiooni vanusest ja seisundist ning ema seisundist teostab nabavädi klemmimise. Abistab esmase imetamise algatamisel, jälgib kohanemist ja teeb vastsündinu esmase läbivaatuse.
9. Tõendab sünni ja identifitseerib vastsündinu.
10. Juhib platsentaarperioodi võimalusel lähtuvalt naise/pere eelistustest, kasutab verejooksu ennetamise meetodeid ning hindab lootekestade ja platsenta terviklikkust. Teostab sünnitusteade revisiooni ning terviklikkuse hindamise ja korrigeerimise kasutades lokaalanesteesia I ja II järgu rebendi või pilustuslõike puhul. Omab väljaõpet platsenta manuaalseks eemaldamiseks ja III järgu rebendi korrigeerimiseks.
11. Osutab vajadusel vastsündinule abi elutähtsate funktsioonide saavutamiseks kasutades elustamis- ja/või abistamisvõtteid. Omab väljaõpet nabakanüüli paigaldamiseks.
12. Jälgib haiget ja/või enneaegset vastsündinut järgides ravikorraldusi, juhendab pere hoolduse osas.

B.3.3 Naise, vastsündinu, imiku ja pere järjepidev hooldus

EKR tase 7

Tegevusnäitajad

1. Teostab sünnitusjärgse läbivaatuse ja selgitab organismis toimuvaid muutusi, hindab emaka involutsiooni ja sünnitusteade traumade paranemist sh keisrilõike haav.
2. Jälgib ja hindab operatsioonijärgselt (günekoloogiline või sünnitusabi operatsioon) patsiendi seisundit vastavalt tervisenäitajatele ja ravikorraldustele, vajadusel planeerib edasise sekkumise.
3. Juhendab ja toetab naise toimetulekut sünnitusjärgse taastumise ja enesehooldusega ning informeerib võimalikest ohutunnustest ja abisaamise võimalustest.
4. Juhendab vanemaid vastsündinu (sh haige ja/või enneaegse vastsündinu) ja imiku baasvajaduste äratundmisel ja hindamisel, õpetab hooldusvõtteid ning informeerib võimalikest ohutunnustest ning abisaamise võimalustest, tunneb ära psühhomotoorse arengu kõrvalekalded.
5. Juhendab ja toetab naist laktatsiooni käivitamisel, säilitamisel ja imetamisel. Diagnoosib imetamisprobleeme põhjustavaid seisundeid ja vajadusel soovib alternatiivseid toitmistehnikaid. Omab kogemust/väljaõpet erivajadusega imiku toitmisel.
6. Määratleb laktogeneesi pärssimise vajaduse, juhendab ja toetab naist, lähtudes valitud laktogeneesi pärssimise meetodist.
7. Hindab kõrvalekaldeid vastsündinu füsioloogilisest kollasusest ja rakendab diagnoosimise meetodeid. Fototeraapia vajadusel nõustab pere.
8. Nõustab, planeerib ja/või teostab naise, vastsündinu, imiku ja pere järjepidevat hooldust (näiteks enese hooldus, koduviit, imetamisnõustamine, sünnitusjärgne visiit, imiku hooldus jm).
9. Nõustab naist ja peret sünnitusjärgse seksuaalelu jätkamisel, sh kontratseptsiooninõustamine.
10. Märkab ja toetab vanemaid kriisis, arvestades vanemate emotsionaalset seisundit ja vajadusi, korraldab juhtumi lahendamise koostöös teiste spetsialistidega.

KUTSET LÄBIVAD KOMPETENTSID

B.3.4 Ämmaemanda kutset läbiv kompetents

EKR tase 7

Tegevusnäitajad

1. Loob privaatselt ja turvaliselt keskkonnaks naisele ja perele/tugiisikule lähtudes võimalusel nende eelistustest. Teostab biopsühhosotsiaalset hooldust sh seksuaalvägivalla korral, mis on suunatud füsioloogiliste, psühholoogiliste ja emotsionaalsete vajaduste märkamisele ning toetamisele.

2. Koostab kliendi anamneesi, hindab terviklikult üldseisundit, mõõdab elulisi näitajaid ja interpreteerib tulemusi. Hindab terviseriske, sh raseduse, raseduse katkestamise ja/või katkemise, sünnituse ja sünnitusjärgse perioodiga kaasnevaid riske, analüüsib kõrvalekaldeid normist ja vajadusel suunab edasi vastava spetsialisti juurde.
3. Osutab abi patsiendi elutähtsate funktsioonide taastamisel, sh vajadusel kasutab abivahendid (nt aparaat pideva positiivse rõhu tagamiseks hingamisteedes, hingamiskott), osaleb elustamismeeskonnas. Omab väljaõpet juhtida esmaabi meeskonda.
4. Teostab kliendi läbivaatuse, sh günekoloogiline ning rindade läbivaatus, vastsündinu ja imiku läbivaatus. Omab teadmisi rinnatervisest. Võtab vajadusel analüüsib vaginaalse läbivaatuse käigus, tõlgendab tulemusi, selgitab neid patsiendile, vajadusel määrab ravi või suunab edasi teiste spetsialistide juurde.
5. Viib läbi tervisedenduse, sünnitusabi ja günekoloogia valdkonnas ennetustegevusi, sh nõustab skriininguuringute osas. Omab teadmisi vastsündinu skriiningtesti teostamiseks. Teeb koostööd teiste spetsialistidega siht- ja sidusrühmades.
6. Määrab ja manustab ravimeid, lähtudes ravikorraldustest ja kehtivatest ravijuhenditest sealjuures hindab määratud ravi tõhusust ja vajadusel korrigeerib ravi kaasates teisi spetsialiste. Tagab ravimite kõlblikkuse ja nõuetekohase käitluse.
7. Hindab vedelikubilanssi ja verekaotust, erituselunditega seotud toimingute vajadust ja teostab protseduure tagades vajaliku vedeliku tasakaalu organismis. Teostab verekomponentide ülekande vastavalt arsti korraldusele.
8. Nõustab immuniseerimise osas ja omab kehtivat sertifikaati immuniseerimiseks.
9. Tunneb valuskaalasid ja oskab valu hinnata ning nõustada valu leevendamise osas rakendades vajadusel valuravi meetodikaid. Teostab haavahooldust, kõrvalekallete ilmnemisel planeerib sekkumised.
10. Omab valmisolekut abi osutamiseks ja korraldamiseks suurõnnetustel, katastroofi ja sõjalise konflikti korral.
11. Selgitab välja grupi ja/või paari nõustamise vajadused ja ootused, kasutades sobivaid meetodeid; seab nõustamise eesmärgi, määratleb käsitletavat teema(d), kavandab vajaliku tegevuse ja valmistab ette materjalid.
12. Hindab koos grupi ja/või paariga nõustamistulemusi, analüüsides grupiliikmetelt ja/või paarilt saadud tagasisidet.
13. Dokumenteerib ja analüüsib oma tegevuse ning planeerib edasised sekkumised.

C-osa ÜLDTEAVE JA LISAD

C.1 Teave kutsestandardi koostamise ja kinnitamise kohta ning viide ametite klassifikaatorile	
1. Kutsestandardi tähis kutseregistris	23-16112023-3.10/9k
2. Kutsestandardi koostajad	Irena Bartels, Eesti Ämmaemandate Ühing Katrín Klein, Tallinna Tervishoiu Kõrgkool Kadri Madar, Lääne- Tallinna Kesksaigla Pelgulinna sünnitusmaja Marje Altro, Kuressaare Haigla noortekabinet Leiki Karuse, Laagri perearstikeskus Tiivi Häide, Tartu Tervishoiu Kõrgkool Pille Teesalu, Tartu Ülikooli Kliinikumi naistekliinik Laura Kalja, Rakvere Haigla
3. Kutsestandardi kinnitaja	Tervishoiu Kutsenõukogu
4. Kutsenõukogu otsuse number	32
5. Kutsenõukogu otsuse kuupäev	16.11.2023
6. Kutsestandard kehtib kuni	15.11.2028
7. Kutsestandardi versiooni number	9
8. Viide Ametite Klassifikaatorile (ISCO 08)	2222 Ämmaemandad
9. Viide Euroopa kvalifikatsiooniraamistikule (EQF)	7
C.2 Kutsenimetus võõrkeeles	
Inglise keeles	Midwife, EstQF Level 7
C.3 Lisad	

Lisa 1 Ämmaemanda eetikakoodeks
Lisa 2 Digipädevuste enesehindamiskaala
Lisa 3 Keelte oskustasemete kirjeldused